

פרוטוקול מס' 307

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
ביום ב' כ"ט באייר התשמ"ח - 16 במאי 1988 בשעה 11.00

נ כ ח ו

נ' רז	א' סרטני	- היו"ר	<u>חברי הוועדה:</u>
חבר-הכנסת י' ארצי	ל' שץ	- מרכז ההסברה	<u>מוזמנים:</u>
משרד החינוך והתרבות	ב' ניסים	-	
מ' הלנברג			<u>קצרנית:</u>
מעמד ממלכתי למעפילים בדרכם לארץ-ישראל -			<u>סדר-היום:</u>
הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת י' ארצי			

1496

שאלות

היו"ר נ' רז:

בוקר טוב. אני רוצה לפתוח את הישיבה.
לפני שנעבור לסדר-היום שלנו - שאלות.

אני רוצה לשאול את ברוריה בקשר לסיפור
על התלמידים. זה ענין החוזר על עצמו. אני מדבר על הסיפור של הכאת עצירים על-ידי
תלמידים שביקרו במתקן. אני שואל מה משרד החינוך עושה בענין זה, מה בכלל הוא יודע
בענין זה?

חברת-הכנסת סרטי, בבקשה.

א' סרטי:

ראשית, אגרת למורים מטעם החינוך הדתי,
יש בה כל מה שאפשר בקשר לאנטי-
דמוקרטיה. יש לי פה צילום של הדברים. חתום על האגרת סגן מנהל החינוך הדתי, מתן דגן,
האחראים על היחידה לדמוקרטיה וחינוך דתי. לא ניתן היה להשיג את תגובת משרד החינוך
על האגרת. אני מבקשת לדעת האם חדלו לחנך לדמוקרטיה בחינוך הדתי. היכן החינוך לסובלנות
האם יכולים להצביע על דברים בנוסח זה כלפי הציבור הדתי מצד מפלגות כמו מפ"ם ור"ץ?
ומהי תגובת המשרד לענין הזה? יש פה דברים שלא אצטט אותם, זה פשוט מזעזע.

שאלתה שניה: יש לי כתבה על תלמידה

בבית-ספר אורט אסיף בחיפה, תלמידה בכיתה ל"ב שזה שלוש שנים יש לה תסרוקת קיפוד. יש
פה גם תמונה שלה. המורה לתנ"ך בבית-הספר בלישה אותה בפני כל הכיתה ושלחה אותה
להסתרק. המורה תבעה ממנה לצאת מהכיתה. התלמידה סרבה והגיבה באותה מטבע שהמורה
השתמשה בו כלפיה. היא אמרה למורה: תלכי את להסתרק קודם. התלמידה הושעתה מכל השעורים.
אחר-כך היא הוחזרה אמנם לשעורים, זאת אומרת היא יכולה להיות נוכחת בשעורים אבל
גם המורה וגם המנהל לא מתייחסים אליה. זו תלמידה שעומדת לפני בחינות בגרות. היא
חוששת לתוצאות הבחינות. זו תלמידה שלפי העדויות היא תלמידה טובה. אני מבקשת לדעת
האם מקובל שמורה יפגע בתלמיד באופן אישי בפני כל הכיתה. האם לא מתחייב לסדר עניינים
כאלה באופן אישי בארבע עיניים עם התלמיד? האם משרד החינוך לא תובע מערכת יחסים
הוגנת מצד המורים כלפי התלמידים? ואני מדברת גם על יחס של כבוד. האם המשרד מתכוון
להגיב, וכיצד, על המקרה הזה? לפי הכתבה שיש בידי, אותה תלמידה גם צבעה את שערה וזה
הפריע למורה. מה היתה התגובה לכך?

ושאלתה נוספת: סכנה לסגירתן של

פנימיות יום ומועדוניות משפחתיות לילדים ממשפחות מצוקה.

ב' ניסים:
זה לא שייך לנו. זה ענין למשרד העבודה
והרווחה.

א' סרטי:
אין לזה שום קשר למשרד החינוך?

ב' ניסים:
לא. בכל אופן, אני אבדוק את זה.

א' סרטי:
אני מדברת על מועדוניות. אני מבקשת

שתבדקי אם למשרד החינוך יש או אין
קשר למועדוניות. אם למשרד יש קשר למועדוניות, האם הוא אמנם מתכוון לסגור אותן?
מה יהיה גורל הפרויקט הזה?

מעמד ממלכתי למעפילים בדרכם לארץ-ישראל - הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ל' ארצי

היו"ר נ' רז:

נעבור לסעיף העומד על סדר-היום שלנו
מעמד ממלכתי למעפילים בדרכם לארץ-ישראל
הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת יצחק ארצי. אבקש מחבר-הכנסת ארצי לתמצת את עיקר הדברים.

ל' ארצי:

אדוני היושב-ראש, חברת-הכנסת סרטני
וכל יתר הנוכחים, שלום ובוקר טוב.

אינני רוצה לעסוק בנושא הזה, שברוך-
כלל עוסקים בו מהבחינה הנוסטלגית, מהבחינה הנוסטלגית אלא יותר מהבחינה של זכור ואל
תשכח.

כשהתחלתי לעסוק בענין הזה גיליתי,
להפתעתי, שמתוך 37 אלף מעפילים שעלו על 69 אניות במשך תקופת השוא של ההעפלה, ירדו
למצולות 2,300, זאת אומרת כ-15% מכלל האנשים. אילו הייתי מצטמצם אך ורק לתקופת
המלחמה, הייתי מגיע לאחוזים מדהימים ביותר - לכ-25% מכלל המעפילים. אני טוען שהאנשים
האלה ירדו למצולות תוך כדי פריצה הבלוקדה.

המצב המשפטי הוא כזה שיהודים אלה
שיצאו - אני מדבר על שתי האניות הידועות, סטרומה שיצאה בחודש פברואר 1942 ומפקורה
שיצאה בראשית חודש אוגוסט 1944 שהיו עליהן כ-1,300 - בזמן המלחמה הוטבעו. כדי
לדייק אומר שמהאניה סטרומה נשאר איש אחד שכינתלים כבר איננו ומהאניה מפקורה נשאר
שניים או שלושה אנשים. זו טרגדיה איומה. אני בודק עכשיו את הפרשיה הזאת, כי יש אגדה
המספרת שיש גוויות שנפלטו לחוף. אני עומד בענין זה בקשר מכתבים עם האנשים שלנו
באנקרה.

הגעתי למסקנה שהאנשים האלה שאני
מדבר עליהם צריך לתת להם סטטוס כמעט צבאי, משום שהם לא יצאו מרצונם הם אלא הם
יצאו על סמך פקודה של המוסדות הציוניים של המדינה בדרך והם ניסו לפרוץ את הבלוקדה.
היה ידוע שביציאה זו הם מסכנים את חיהם, הם צריכים לעבור מאזור שתחת ההשפעה והביקורת
של הגרמנים לאזור שהוא תחת ההשפעה של בנות הברית. הדבר הזה היה כרוך בהסכמים ובהסדרים
מאד מאד שטחיים ומאד מאד לא מגובשים, ואכן אנחנו רואים שהאנשים יצאו ולא הגיעו.

אני מדבר על מישהו שנפל בפעולה,
ולא כדי לתבוע. אני לא תובע לא פיצויים ולא שום דבר מהסוג הזה. היום כבר אין קרובים
ישירים. הם הולכים ומתמעטים. כמי שמתתף מדי שנה באזכרה שנערכת בתל-אביב אני יכול
להעיד שמתוך 852 איש של משפחות "סטרומה", שרובם בארץ, אין אפילו 30 שבאים לאזכרה הזאת.

אני מדבר על הדברים מבחינת הזכרון
הלאומי. אני חושב שאי-אפשר למחוק או להתעלם לחלוטין מהפרשיה הזאת ולא להנציחה, אלא
שלא נותרו אנשים שיכולים לתבוע את הדבר הזה ולכן אני נדרשתי לענין. אני מדבר על
אנשים שירדו למצולות - סטרומה 776 אנשים; מפקורה - 315 אנשים, בשתי האניות האלה
יחד 1,091 איש. היתה פרשיה של "סלכדור", היתה פרשיה של "פטרדה", שהתרחשה בארץ. האנשים
האלה היו קורבנות של הוראה, של צו. באזי וביקשתי שיעשה משהו כדי למסד את הארוע הזה
בצורה מסודרת.

אני רוצה לציין שיש מיסוד של ארוע,
ואני לא מדבר מתוך צרות עין. ב-1961 יצאה מצפון אפריקה אניה בשם אגוז, שעליה 23 איש.

.43

ל' שץ:

האנשים טבעו.

ל' ארצי:

כל הכבוד לאלה שקבעו לזכרם יום זיכרון.
מדי שנה בשנה נערכת בדימונה, אם אינני טועה, אזכרה ממלכתית לזכרם, לפעמים במעמד הנשיא
ובוודאי במעמד ראש הממשלה. זה דבר מאורגן על-ידי המדינה. זה טקס אשר מפנה את תשומת
הלב לנושא הזה. לא כן לגבי אחרים.

בחולון היתה משפחה ששני הילדים שהיו

לה ירדו למצולות באניה סטרומה. כל עוד האנשים האלה חיו הם נקטו יוזמה פרטית בענין
זה. בחולון יש כיכר סטרומה ויש גם איזה שהוא פסל שהוקם על-ידי אנשים בעלי רצון טוב
שאספו כסף באופן פרטי אבל מבחינה ממלכתית לא נעשה שום דבר.

אני רוצה לפרט מספר הצעות קונקרטיות

שאני חושב שצריך לבצע אותן כדי להעניק כבוד לארוע הזה.

אני מציע שיוגדר לאנשים האלה איזה

שהוא סטטוס. אנשי משרד הבטחון בוודאי יידעו לציין אם הם חללים שנפלו במלחמה על העליה.

הייתי רוצה שנרכז את השמות ונרשום

אותם במשהו כמו ספר זהב. מאד התרגשתי בכמה מקומות קטנים באנגליה כאשר נכנסתי לחדר זכרון לנופלים באותו אזור, יש שם ספר וכמה סימנים סמליים ואתה יכול לבוא לשם ולהתייחד עם זכר הקרובים לך. הייתי רוצה שבאיזה שהוא אתר מכובד יהיה ספר שיכלול את שמותיהם של אנשי סטרומה ומפקודה, שיש בעיות לא קטנות לגבי זיהויים אבל אני יודע שמשרד הבטחון כבר עשה איזה שהוא מאמץ וריכז אפילו פרטים ביוגרפיים. אילו יכולנו לפרסם איזה שהוא ספר לגבי הפרשיות שהזכרתי, אני חושב שזה היה דבר יפה ומכובד.

הייתי רוצה שהוועדה תחליט שיש טקס

שנתי אחד. שר החינוך והתרבות רמז שהוא מוכן לאחד את כל הטקסים לתאריך אחד. הטקס הזה יהיה ממלכתי והוא יוקדש לכל אותן אניות ולכל אותם המעפילים אשר ירדו למצולות בזמן הנסיון לפרוץ את הבלוקדה ולהגיע, בצו השלטונות, לארץ-ישראל.

הייתי רוצה שמרכז ההסברה או כל גורם

מוסמך אחר יכין סרט תיעודי על הפרשיות של ההעפלה. אולי אפשר לצלם את המקומות, את האתרים, אולי אפשר עדיין לראיין כמה אנשים שקשורים לענין הזה, שישאר משהו ארכיוני שאם הטלוויזיה או הרדיו ירצו בכך הם יוכלו להשתמש בו.

הייתי רוצה שמדי פעם ובמקומות

מסויימים יינתן בנושא זה שיעור לתלמידים. אני לא גורס שזה צריך להיעשות בכל הארץ אלא במקומות שיש בהם ריכוזים של יוצאי הארצות שהאנשים שיצאו מהן, רומניה למשל, נפגעו מהפרשיות של ההעפלה והם קובלים מאד על כך שיש השכחה של הארועים האלה.

אולי אחת לכמה שנים אפשר לעשות משהו,

לכתוב אולי שיר שיזכיר את הענין. אני מדבר על משהו שיכול להיות במסגרת של עבודות תלמידים, להמריץ תלמידים לערוך מחקרים, ברמה של תלמידים, על הנושא הזה.

אנחנו יכולים לציין את הארוע הזה

גם על-ידי אות, כמו שיש אות על"ה, משהו קולקטיבי לזכרם, כי למעשה אין מישהו שיוכל לקבל אישית את האות הזה. אני חושב שאם הלינו עושים זאת הלינו עושים צדק לפרשיות הטרגיות ונוראות ההוד של ההעפלה ושל המאבק על הזכות להיכנס לארץ-ישראל.

קורבנות ההעפלה היו בכל מיני צורות,

היו"ר נ' רז:

לא רק אלה שירדו למצולות ים. היו

כאלה שמתו ממחלה על אניות מעפילים, היו שהשתגעו באניות מעפילים ואחר-כך מתו, היו כאלה שמתו מדעב, היו שנהרגו בנמלים פה על-ידי מכות או יריות של הבריטים. אתה מדבר על אלה שירדו למצולות ומשתמש במושג "טובעו", "הוטבעו". במאבק על ההעפלה היו כאלה שנהרגו על החוף כשהיתה התנגשות פיזית עם הבריטים. כשמתייחסים לענין הזה צריך להתייחס שיש פה בעיה הרבה יותר רחבה שקשורה עם המאבק על ההעפלה. להעפלה יש פנים רבות ואתה מתייחס רק לקטע אחד.

ל' ארצי:

אני הלכתי אך ורק לאלה שסימן ההיכר

שלהם הוא שהאיש עולה על האניה בצו

של הגורמים הציוניים ונוסע לארץ-ישראל.

אני מדבר על אניה שלמה שהיתה גם בבחינת

אובליקט של מאבק.

ל' שץ:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים,
אינני יכול שלא להסכים שצריך להנציח
את זכרם של קורבנות ההעפלה. אני שותף להצעות שהעלה חבר-הכנסת ארצי, כולל הכנת סרט,
שזה ענין לשרות הסרטים הישראלי. צריך לבדוק אם לא נעשו סרטים בנושא הזה.

אני רוצה לומר שבמרכז ההסברה הוכן חומר
כתוב על מפעל ההעפלה האדיר של המדינה בדרך. התחלנו להכין את החומר הזה בשנה מסוימת
שנקראה שנת ההעפלה. אני חושב שזה היה לפני 20 שנה ויותר. מאז הוצאו לא מעט מהדורות.

אני רוצה להתרכז בנושא של הטקס הממלכתי
מפני שזה משיך קצת את הדברים, יותר מאשר דברים אחרים, למרכז ההסברה. כל שנה אנחנו
עורכים את טקס האזכרה למ"ג מעפילי האניה אגוז. אני רואה איזו בושה יש כל שנה בטקס
הזה.

אני רואה את הטקסים הממלכתיים שמתקיימים
לגדולי האומה. הבושה אוכלת אותי כל פעם מחדש כאשר אנחנו מקיימים טקסים וכמעט אונסים
אנשים לבוא לטקס. אני מדבר על טקס האזכרה להרצל, שיתקיים בעוד שבועות אחדים בשיתוף
ההסתדרות הציונית העולמית, וכבר אנחנו שוברים את הראש מאיפה להביא קהל שבוי לטקס
האזכרה להרצל. יש שני טקסים שאליהם באים אנשים בצורה מכובדת - הטקס לז'בוטינסקי
והטקס לבן-גוריון. לטקסים לוייצמן, ברחובות, בביתו, אנשים בקושי מוצאים ענין בזה.
כל שנה אני חוזר ומדבר עם ראש עיריית רחובות ומנסה לשכנע אותו להביא 4-5 כיתות.
לפעמים הוא זוכר ולפעמים איננו זוכר.

הנושא הזה עולה כל פעם בוועדת השרים
לסמלים וטקסים בקשר לימי זכרון לגדולי האומה - שזר, בן-צביל. אנחנו מבקשים שיביאו
כיתות. הבושה גדולה. תמיד יש מצב שכתב הטלוויזיה ניגש לילדים ושואל אותם: אתם
יודעים מדוע באתם לכאן? מי היה וייצמן? מי היה בן-צביל? והבושה כפולה ומכופלת.

אני רוצה להציע שלא תהיה עצרת. עצרת זה הרבה
כסף. עצרת זה ענין של 100-120 אלף ש"ח, אם רוצים שזה יהיה מכובד. לדעתי, לא מתאים
להוציא את זה כל שנה.

מקיימים כנסי לוחמים. זה מכובד. זה יפה.
יש לזה הקצבה מיוחדת. היה כנס על ההעפלה - "לחילי הספינות שבדרך", והיו עוד דברים.
אני מרשה לעצמי לגלות סוד ולומר שמתוכנן עוד כנס גדול של המעפילים. שאול ביבר עוסק
בזה עכשיו. אני מקווה שיהיה לזה תקציב. אני מקווה שההסתדרות הציונית תיתן לנו כסף.

אם מדברים על טקס שיהיה כל שנה, אני
מציע שזה יהיה ביום הזכרון לחללי מערכות ישראל, כי אז יש במדינה אווירה כללית של
זיכרון ואנשים באים.

הלוואי שאפשר היה להגיע לביטול החלטת
הממשלה על כ"ג בטבת לזכר האניה אגוז. הטקס שמדבר עליו חבר-הכנסת ארצי מתקיים ב-
ז'ראר בכר בירושלים. אני עומד שם ואנשים שלי עומדים שם והלב שלנו דופק, האם יהיה
במקום 150 איש כדי שהאולם יראה מלא או לא? ושוב, זה קהל שבוי שאני לא בטוח שהוא
יודע תמיד מה הוא עושה שם, כי אין אנשים שמוכנים לבוא לטקס הזה. בדימונה ובאשדוד
יש טקסים של יוצאי מרוקו. ארגונים מתחרים עושים את זה שם. זה לא הטקס הממלכתי. אני
שוארת, הטקס הממלכתי מתקיים במרכז בכר בירושלים.

יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל זה יום
שבו המדינה שקועה בזיכרון. זה גם מוסיף כבוד לנופלים, זאת אומרת אתה משיך את האנשים
לקהל גדול ורחב של נופלים. אם מדברים על מי שנפל במלוי תפקידו - מעלים את זכרו ביום
הזיכרון לחללי מערכות ישראל. לקחת סתם יום בשנה, זה להגיע למצב שאליו אנחנו מגיעים
בטקסים אחרים, שאנחנו שואלים את עצמנו אחר-כך איך הגענו לביזיון הזה.

אני מדבר על קיום טקס ביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל, בהר-הרצל, ליד אחת האנדרטאות. אני לא יודע אם יש או אין אנדרטה למעפיל. אם אין, אולי צריך להקים אנדרטה למעפיל האלמוני שנפל בדרך לישראל, וליד האנדרטה הזאת, ביד ושם או בהר-הרצל או לאמץ איזה שהיא אנדרטה שמתאימה לנושא הזה, במסגרת הטקסים שמתקיימים להבליט גם את הטקס הזה, ואז הטלוויזיה תצלם והתקשורת תצלם, כי בסך-הכל אתה רוצה להגיע שהארועים של ההעפלה יכנסו לתודעה הציבורית, אתה רוצה שהמדינה, ביום הזיכרון הלאומי, תציין את קורבנות ההעפלה כחלק מהמערכה להקמת מדינת ישראל.

לדעתי, יש הבדל גדול מאד בין קורבנות ההעפלה אחרי הקמת המדינה לעומת קורבנות ההעפלה שחבר-הכנסת ארצי מציין אותם, קורבנות ההעפלה של המדינה בדרך.

היו"ר נ' רז: מה אתה מציע לגבי מעפילי האניה אגוז?

י' שץ: לא לעשות את הטקס לזכרם בכ"ג בטבת. אני מציע לקבוע שהטקס יתקיים ביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ולמצוא את המקום, את האתר המתאים ביותר לקיום הטקס.

י' ארצי: רמזת גם על אפשרות של הקמת אנדרטה.

י' שץ: אני לא אחראי לנושא של הקמת אנדרטאות. אני רומז על אפשרות אבל אינני יכול להציע הצעה בעניין זה.

א' סרטני: אני בהחלט מקבלת את עמדתו של יעקב שץ. כחברת-הכנסת אני יודעת כמה הזמנות אני מקבלת ואני מודה שאינני נענית לאף אחת מהן.

להערכתך, הנושא הזה לא מדבר אל הציבור. מתל הציבור בא? כאשר זה נוגע לו אישית ויש לו סנטימנטים. יכול להיות שעדיין יש קבוצה קטנה של אנשים שמעורבים אישית במעשה זה או אחר שהיה. אבל בסך הכל, כפי שאני רואה את הדברים, לדעתי זה מאולץ ומבזה.

אני מקבלת את הצעתו של יעקב לקשור את הטקסים ליום שהוא הציע, חד משמעית, ולקבוע היכן הם יתקיימו.

אני חושבת שמשרד החינוך והתרבות צריך לדאוג לכך שבחומר שמועבר לבתי-הספר הנושא הזה יהיה פרק שצריך ללמד אותו, הוא צריך להיות בתודעת התלמידים וזה צריך להיות בחובה, זאת אומרת זה צריך להיות בתכנים של המאבקים השונים בהיסטוריה שלנו. זה צריך להיות פרק שישנו בזכות ולא בחסד. הפרק הזה צריך להיות קיים בכל הפרסומים הרשמיים שיש לקראת יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל וצריך לתת לו את המקום המכובד.

אנדרטה מיוחדת - מי שאחראי על כך לחללי

זאת אומרת לבחנו מה שקיים היום, האם בין האנדרטאות הקיימות אפשר להצביע אל אחת מהן שתהיה המרכזית או שצריך להקים אנדרטה מיוחדת. זה עניין של בחינה של מה שיש בשטח.

היו"ר נ' רז:

אני חוזר ואומר שהנושא הרבה יותר רחב משחבר-הכנסת ארצי מעלה אותו. חבר-הכנסת

ארצי מדבר על אלה שיצאו בצו. אני לא יודע בדיוק מה זאת אומרת בצו. אני לא יודע אם כל האניות שטובעו פעלו בצו או שפשוט ברחו, מישהו ארגן אותם והם ברחו באיזו שהיא צורה. יש כאן פנים שונות.

אני שואל מדוע לא להעלות, למשל, את פורצי השערים ממזרח - ואני רוצה להזכיר כאן ספר של ברכה חבס - אנשים שהלכו ברגל ממזרח, מכמה ארצות ערב ומתו בדרך בהמוניהם, משפחות של תימנים. וניקח מה שקורה עכשיו, האתיופים, כמה מהם מתו במדבריות כשהם בורחים מאתיופיה ועולים לישראל. הם לא צללו בים. זה אמנם לא פריצת בלוקדה אבל מבחינת הסיכון אולי יותר מסוכן ללכת דרך ארצות ערביות. זאת אומרת, אנחנו נוגעים פה בתופעה של אנשים שמצאו את מותם בדרך לארץ ישראל ויש שאלה איך מדינת ישראל תפרט את זה. לדעתי, היא לא תצא מזה אם היא תתחיל לפרט. אתה יודע מה פירוש הדבר לאסוף את כל השמות? לדעתי, בעניין זה תפסת מרובה - לא תפסת.

לכן צריך לתת ביטוי אחד מרכזי לכל הגילויים האלה של נפילה בדרך לארץ-ישראל, של אנשים שמצאו את מותם בדרכם לארץ בתנאים ההם, וזה כולל מעפילים, וזה כולל הולכי רגל ואולי גם מטוס שהופל.

גם אני נוטה מאד שביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל יהיה ביטוי לאלה שנפלו בצורות שונות ובאופנים שונים בדרכם לארץ-ישראל, אם זה במצולות ים, אם זה בציות המדבר ואם זה בהררי קווקז. אני בעד הרעיון לתת לזה ביטוי. בחלקו זה ישנן ואולי צריך שתהיה הרחבה וביטוי בצורה יותר מלאה ויותר שלמה לכל הגילויים ולכל הצורות האלה. אני בעד זה שיהיה דבר הרבה יותר כללי, מרכז שיציין את התופעה של יהודים שמצאו את מותם בפריצתם ובהליכתם לארץ-ישראל לפני הקמת המדינה ואחרי הקמתה.

פרק ההעפלה מופיע בכל ספרי הלימוד של משרד החינוך. מלמדים את זה. מה הילדים זוכרים מזה? - כמו שהם זוכרים כל מיני דברים. מכל מקום, זה מופיע בתכניות הלימודים. יצאו גם לא מעט ספרים על ההעפלה.

אני אומר שאם נגדיר סטטוס, זה צריך להיות לגבי כולם. גם איסוף השמות וריכוזם במקום מתאים - זה צריך לחול על כולם.

היגשתי הצעה ספציפית לסדר-היום. ל' ארצי:
כמובן שאם מתעמקים בה אפשר להרחיב ולהרחיב. אני מבקש שנחליט לגבי ההצעה הספציפית הזאת. אני מדבר על דברים שקרו לפני 45 שנה, דברים שאם לא נסדיר אותם עכשיו הם יישכחו לחלוטין.

אולי מישהו יאמץ את הרעיון ביחס לפורצי השערים דרך היבשה ויבדוק אותו.

גם אני יודע שאין צורך כימים מיוחדים והייתי מציע לאחד את כל התאריכים ולעשות משהו ביום אחד משום שיש גבול לאפשרויות ולאינדיבידואליזציה. אם יתקבל הרעיון שביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל יצויין הארוע שאני מדבר עליו לפחות באתר אחד והרגישים לכך יידעו שהם באים לשם, אני חושב שזה נותן תשובה לבעיה.

אם אנחנו רוצים לקחת אנדרטה קיימת, אני חושב שהאנדרטה בחולון היא מתאימה, היא הכי מתאימה. זה גם האתר שהאנשים הנוגעים בדבר, לגבי האניה סטרומה, יודעים עליו ובאים אליו.

ואני מבקש להעלות עוד 2-3 הצעות בתקוה שהן יאומצו. אני יודע שמשרד הבטחון ניסה כבר לרכז את השמות ויש לו חומר. אפשר לבדוק מה החומר הזה ולהכניס אותו לזיכרון. זו לא הוצאה גדולה. יהיה הספר הזה במקום מצבה ובמקום ציון ויימצא לו מקום מסוים, אולי בחולון או בחיפה.

ביד ושם אין שום קשר לעניין הזה? א' סרטני:

לא. נושא ההעפלה הוצא קצת מיד ושם. ל' ארצי:

אני שואל מדוע לא להעלות, למשל, את פורצי השערים ממזרח - ואני רוצה להזכיר כאן ספר של ברכה חבס - אנשים שהלכו ברגל ממזרח, מכמה ארצות ערב ומתו בדרך בהמוניהם, משפחות של תימנים. וניקח מה שקורה עכשיו, האתיופים, כמה מהם מתו במדבריות כשהם בורחים מאתיופיה ועולים לישראל. הם לא צללו בים. זה אמנם לא פריצת בלוקדה אבל מבחינת הסיכון אולי יותר מסוכן ללכת דרך ארצות ערביות. זאת אומרת, אנחנו נוגעים פה בתופעה של אנשים שמצאו את מותם בדרך לארץ ישראל ויש שאלה איך מדינת ישראל תפרט את זה. לדעתי, היא לא תצא מזה אם היא תתחיל לפרט. אתה יודע מה פירוש הדבר לאסוף את כל השמות? לדעתי, בענין זה תפסת מרובה - לא תפסת.

לכן צריך לתת ביטוי אחד מרכזי לכל

הגילויים האלה של נפילה בדרך לארץ-ישראל, של אנשים שמצאו את מותם בדרכם לארץ בתנאים ההם, וזה כולל מעפילים, וזה כולל הולכי רגל ואולי גם מטוס שהופל.

גם אני נוטה מאד שביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל יהיה ביטוי לאלה שנפלו בצורות שונות ובאופנים שונים בדרכם לארץ-ישראל, אם זה במצולות ים, אם זה בצירות המדבר ואם זה בהררי קווקז. אני בעד הרעיון לתת לזה ביטוי. בחלקו זה ישנן ואולי צריך שתהיה הרחבה וביטוי בצורה יותר מלאה ויותר שלמה לכל הגילויים ולכל הצורות האלה. אני בעד זה שיהיה דבר הרבה יותר כללי, מרכז שיציין את התופעה של יהודים שמצאו את מותם בפריצתם ובהליכתם לארץ-ישראל לפני הקמת המדינה ואחרי הקמתה.

פרק ההעפלה מופיע בכל ספרי הלימוד

של משרד החינוך. מלמדים את זה. מה הילדים זוכרים מזה? - כמו שהם זוכרים כל מיני דברים. מכל מקום, זה מופיע בתכניות הלימודים. יצאו גם לא מעט ספרים על ההעפלה.

אני אומר שאם נגדיר סטטוס, זה צריך

להיות לגבי כולם. גם איסוף השמות וריכוזם במקום מתאים - זה צריך לחול על כולם.

ל' ארצי:

היגשתי הצעה ספציפית לסדר-היום. כמובן שאם מתעמקים בה אפשר להרחיב ולהרחיב. אני מבקש שנחליט לגבי ההצעה הספציפית הזאת. אני מדבר על דברים שקרו לפני 45 שנה, דברים שאם לא נסדיר אותם עכשיו הם יישכחו לחלוטין.

אולי מישהו יאמץ את הרעיון ביחס

לפורצי השערים דרך היבשה ויבדוק אותו.

גם אני יודע שאין צורך בימים מיוחדים

והייתי מציע לאחד את כל התאריכים ולעשות משהו ביום אחד משום שיש גבול לאפשרויות ולאינדיבידואליזציה. אם לתקבל הרעיון שביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל יצויין הארוע שאני מדבר עליו לפחות באתר אחד והרגישים לכך יידעו שהם באים לשם, אני חושב שזה נותן תשובה לבעיה.

אם אנחנו רוצים לקחת אנדרטה קיימת,

אני חושב שהאנדרטה בחולון היא מתאימה, היא הכי מתאימה. זה גם האתר שהאנשים הנוגעים בדבר, לגבי האניה סטרומה, יודעים עליו ובאים אליו.

ואני מבקש להעלות עוד 2-3 הצעות

בתקווה שהן יאומצו. אני יודע שמשרד הבטחון ניסה כבר לרכז את השמות ויש לו חומר. אפשר לבדוק מה החומר הזה ולהכניס אותו לזיכרון. זו לא הוצאה גדולה. יהיה הספר הזה במקום מצבה ובמקום ציון ויימצא לו מקום מסוים, אולי בחולון או בחיפה.

ביד ושם אין שום קשר לענין הזה?

א' סרטני:

לא. נושא ההעפלה הוצא קצת מיד ושם.

ל' ארצי:

אם מדברים על מקום, אני חושבת שיד
ושם הוא המקום המתאים.

א' סרטני:

אני מדבר על אניות שקיבלו טיפול
מצד המוסדות הציוניים שהיו הוועדה

ל' ארצי:

לעליה. אני מדבר על אלה שנשמעו לאיזה שהיא מדיניות ציונית שאמרה לצאת בכל התנאים
תוך לקיחת כל הסיכונים לנסוע לארץ-ישראל. באניה סטרומה היו אמנם גם גורמים פרטיים
והרביזיוניסטים היו מעורבים בנושא אבל ההסתדרות הציונית טיפלה באניה הזאת, היא קיבלה
אותה, היא ניהלה את המשא-ומתן בשמם, היא נאבקה על רשות הכניסה שלהם לארץ-ישראל. כפי
שאמרת קודם, אלה היו אנשים שנשמעו למדיניות ציונית שאמרה לצאת. וודאי שזה חל על
האניה מפקורה ובוודאי גם על פטריה.

ההצעות שהצעת אינן בומבסטיות, הן

אינן מופרזות. אני מבקש שהוועדה תקבל אותן. אולי בעקבות הדיון הזה תוכל הוועדה
ליזום את ההרחבה של הנושא לגבי שטחים נוספים שאינם מכוסים על-ידי ההצעה שלו.

תודה רבה. אנחנו נצטרך לסכם את המלצות
הוועדה ומסקנותיה. נקבע לזה מועד.

היו"ר נ' רז:

הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 12.00.